

BETON

KULTURNO PROPAGANDNI KOMPLET BR. 38, GOD. III, BEOGRAD, UTORAK, 5. FEBRUAR 2008.

Redakcija: Miloš Živanović, Saša Ilić, Tomislav Marković, Saša Čirić; Font Mechanical: Marko Milanković; E-mail: beton@danas.co.yu, redakcija@elektrobeton.net; www.elektrobeton.net; Sledeći broj izlazi 19. februara

MIXER

Piše: Milica Jovanović

ŠIROM ZATVORENIH OČIJU

O nekim aspektima
medijske *bitke* za Kosovo

Na Brodu ludaka nisu neki drugi ljudi, već mi.

SUICIDALAN DISKURS

Ludilo se u Srbiji ponovo zgusnulo, sprema se za novi klimaks. Nije to raspojasana iracionalnost koja podriva razum, već manija koja se prikazuje kao razumna, oponaša razum, pritisnuta gvozdenom logikom opsesije. Javni su se poslovi sveli na iskaz „Kosovo je Srbija“. Ne *Kosovo je u Srbiji*, ili *Kosovo je deo Srbije* – jer bi tako izmakla metafora tautološke vrednosti, ključna tvrdnja da se naši identiteti u potpunosti podudaraju, da nema ostatka u toj jednačini, da su politički život Srbije i njena budućnost određeni i uslovljeni statusom Kosova. Svest da Beograd više nema nikakav uticaj na rešavanje tog statusa, upravo generiše maničnu posvećenost fantaziji.

Za razliku od Miloševićeve Srbije, čije su fiksacije bile ubilačke, u Koštuničinoj Srbiji diskurs je suicidalan, čime je osnovni poli-

ŽIVI I MRTVI O KOSOVU

Poziv na kolektivno političko samoubistvo u početku je nevešto formulisan kroz poziv na solidarnost. Autori nisu računali sa tim da je solidarnost potpuno devalvirana emocija u srbijanskom društvu, koje se kroz tragične devedesete provuklo uz kuknjavu o belosvetскоj zaveri, neosetljivo za Vukovar, Sarajevo, Srebrenicu. Tako se kampanja „Ja ne zatvaram oči“, u kojoj su pojedine javne ličnosti pozajmile svoja uozbiljena lica za bilborde, urušila istog trena kada je anonimni dovrtljivac fotomontažom podsetio publiku u Srbiji da su joj oči čvrsto zatvorene još od prvih masovnih grobnica finansiranih iz Beograda. Usmeren na „solidarnost i odgovornost“ građana Srbije, jedine ciljne grupe kampanje, ovaj drski izlet u područje zaštite ljudskih prava, koji je preduzela država opterećena nasleđem zločina, smerao je i na aproprijaciju pojma odgovornosti iz diskursa rezervisanog za omražene nevladine organizacije i nikad ispunjen zahtev za preuzimanje odgovornosti za ratove vođene iz Beograda.

MIXER

Milica Jovanović: Širom zatvorenih očiju

CEMENT

Dejan Ognjanović: „Do bola!“

ŠTRAFTA

Goran Cvetković: Dvodelni majstorski pečat

VREME SMRTI I RAZONODE

Tomislav Marković: U krevetu s ministrom

BULEVAR ZVEZDA

STIPČEVIĆ, Nikša

BLOK BR. V

Lazar Bodroža & Tomislav Marković:

Karta srpskog spasa (6)

U NOVOM KOSOVSKOM CIKLUSU VIŠE NEMA AKTERA. U ŽUDNJI ZA POTPUNOM IDENTIFIKACIJOM, KONAČNO SU SE SVI USLOVI STEKLI DA NIKADA VIŠE NE MOŽEMO IZGUBITI. JER NEMA NI BITKE. ILI SE PRESUDNI SUKOB ODIGRAVA U JEZIKU, U JAVNOM GOVORU I OPŠTOJ NARACIJI KOJA SE UOBLIČAVA U POLITIČKOM POLJU

tički projekat, prema Nansiju, konačno zatvoren. „Kosovo je Srbija“: dakle, ne bude li Kosova, neće biti ni Srbije.

„Istina političkih ili kolektivnih poduhvata kojima prevladava volja za apsolutnom imanencijom (je) istina smrti. Imanencija, sjedinjenje u zajedništvo, ne uključuje niti jednu drugu logiku osim logike samoubojstva one zajednice koja se ravna po njoj. Tako ni logika nacističke Njemačke nije bila samo logika istrebljenja drugoga, potčovjeka koji je izvan zajedništva krvi i tla, nego virtuelno također logika žrtvovanja svih onih koji, u *arijskoj* zajednici, nisu zadovoljavali kriterij čiste imanencije, tako da bi - budući da je takve kriterije očigledno nemoguće zauzdati - samoubojstvo same njemačke nacije moglo predstavljati prihvatljivu posledicu iz tog procesa: uostalom, ne bi bilo pogrešno kazati da se to zbilja dogodilo - u nekim pogledima duhovne zbilje te nacije“ (Jean-Luc Nancy, *Dva ogleda*, Multimedijalni institut, Zagreb 2004, prevod Tomislav Medak).

Srpska „neizvodljiva zajednica“ u neprestanoj je poteri za sopstvenim identitetom na nekom idealnom mestu totalnog zajedništva u prošlosti. Ali, mitsku *sabornost* nikada među sobom neće postići pojedinačni pripadnici zajednice. Ona se proizvodi kao nedostižni uzor iz davnina, čijem ostvarenju individualnost na-prosto smeta.

Od živih Srba, dakle, nikakve vajde. Nacionalistička histerija devedesetih, i njena brižna rekonstrukcija posle 2003. nije ostavila mnogo prostora za etičku utemeljenost nove viktimizacije. U pomoć su pozvani mrtvi.

Dizajn *saborovanja* živih i mrtvih na poslovima od izvanrednog nacionalnog značaja, poveren je marketinškoj agenciji „Arts&Crafts“, čiji je *zapovednik* Dragoslav Bokan (vidi **Beton** br. 29) osmislio vešt manevar po uzoru na *vesele sedamdesete* u SFRJ. Modernost srbijanskog društva dokazivaćemo otvorenošću za američke filmove, džez i literaturu, poznavanjem istorije i popularne kulture Zapada; ali će nam *iskustvo* ostati *pala-načko*, zarobljeno nacionalnim mitom.

Širom Srbije osvanula je nova generacija bilborda, sa kojih tezu da je Kosovo zaista Srbija, dokazuju Winston Čerčil, Džordž Vašington, Šarl de Gol, Džon Kenedi... U svom izveštaju za *Nju-jork Tajms*, pošto je ova medijska akcija sa mrtvim liderima zapadnih demokratija još jednom dovela Srbiju na naslovnu stranu, dopisnik iz Beograda začudio se što među odabranima nema ruskih lica, s obzirom na podršku Rusije u međunarodnom natezanju oko Kosova. Srbi ne znaju nijednog ruskog reditelja, objasnio im je Bokan.

Kampanja je ponovo propala u autonomnim enklavama javnosti, izvan domašaja političkog *zajedničarenja* - na forumima i blogovima. Poruka o Kosovu reprodukovana je do potpunog besmisla, a Čerčila, Kenedija i Vašingtona iz kampanje Ministarstva za Kosovo i Metohiju zamenila je gomila stvarnih i izmišljenih likova, iz registra relevantnih kulturoloških toponima virtuelne *zajednice*. Mreža se, paradoksalno, pokazala otpornom na fantazme stvarnog sveta. To, nažalost, neće biti dovoljno.

DEFINISANJE UNUTRAŠNJEG FRONTA

U međuvremenu, *stvaran svet* pružio je još jednu šansu živima. Na Mokroj gori svečano je otvoreno jedno groblje - plan je da lokalitet uskoro postane *masovna grobnica* loših filmova, a u ovom simboličkom grobarenju učestvovala su i filmske zvezde. Uprkos nameri, iznova je potvrđeno da Srbi vole američke filmove, a vest da će se borbi za Kosovo pridružiti i Džordž Kluni - uz još koje slavno ime Holivuda - dočekana je sa opštim oduševljenjem. Demanti je prošao nezapaženo.

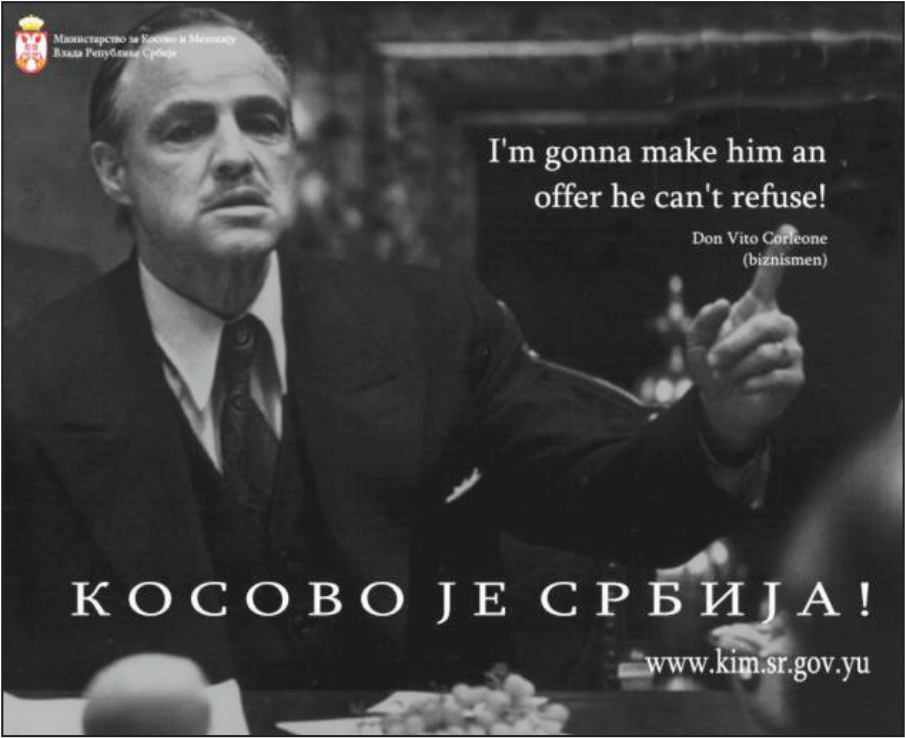
Ah, da, i Peter Handke.

„Srbija može, naravno, proglasiti i Srbiju do Tokija, može to

↑ Autori su anonimni umetnici iz naroda; fotografije su preuzete sa foruma Parapsihopatologija.com

ZA RAZLIKU OD MILOŠEVIĆEVE SRBIJE, ČIJE SU FIKSACIJE BILE UBILAČKE, U KOŠTUNIČINOJ SRBIJI DISKURS JE SUICIDALAN, ČIME JE OSNOVNI POLITIČKI PROJEKAT, PREMA NANSIJU, KONAČNO ZATVOREN. „KOSOVO JE SRBIJA“: DAKLE, NE BUDE LI KOSOVA, NEĆE BITI NI SRBIJE

uneti i u svoj ustav i može smatrati da se Srbija stvarno prostire do Tokija - to u političkoj stvarnosti ne bi proizvelo apsolutno nikakve posledice. Ovo je samo jedan primer ovde veoma rasprostranjenog magijskog mišljenja. Ako nešto verujemo, smatramo i proglasimo, mi time menjamo stvarnost. I onda se ponašamo u skladu sa takvom stvarnošću. To je osnovni simptom teškog duševnog oboljenja - psihoze (vidi delusions, sumanute predstave).

Međutim, ne treba pre nagliti. Što bi rekao Polonije - u tom ludilu ima sistema. Velika medijska kampanja i diplomatska ofanziva povodom Kosova i nije ozbiljno motivisana borbom za Kosovo. Vlada Srbije odlično zna kakav će biti ishod. Pravi motiv je stvaranje frustracije i ogorčenja u srpskoj javnosti koji će kulminirati u času kada budu izneverena (svesno i sistematski podgrevana) lažna očekivanja da će Kosovo ostati u Srbiji. Narodnjaci (DSS, Radikali, SPS) se nadaju da će to stvoriti neprijateljsvo prema Evropskoj uniji, prema Zapadu uopšte, dakle onima koji su nam oteili Kosovo". (Srđa Popović, *Nekoliko teza o borbi za Kosovo*, www.pescanik.net)

Bes koji povremeno izbija iz interpretacija zvanične politike, usmeren na *Drugu Srbiju*¹, ukazuje na još jednu značajnu metu ovog programa. Uz pomoć nekoliko nacionalnih medija, srbijanska politička psihoza vrebada *domaće izdajnike*, otpadnike od organske zajednice, okrenute neprijateljskom Zapadu. U svedenosti i sažetosti izraza, ovaj diskurs preti da se uruši sam u sebe - politički stav vladajuće koalicije artikuliše se u svega nekoliko praznih fraza, jezikom koji ničemu ne služi jer ništa i ne znači (ne označava), već računa na *energetski potencijal* ponavljanja mantre.

Drugim rečima, „zašto kažeš *Kosovo je Srbija*, a ne misliš ni na šta?“

U novom kosovskom ciklusu više nema aktera. U žudnji za potpunom identifikacijom, konačno su se svi uslovi stekli da nika da više ne možemo izgubiti. Jer nema ni bitke. Ili se presudni sukob odigrava u jeziku, u javnom govoru i opštoj naraciji koja se uobličava u političkom polju. Strane u ovom sukobu određene su političkom orijentacijom, i spoljašnji neprijatelj - kosovski Albanci, međunarodna zajednica - puko je sredstvo za definisanje fronta. Jedini preostali neprijatelj sa kojim se treba obračunati u ime zajednice, jeste *Druga Srbija*. Sve do potpunog samouništenja ■

CEMENT

Piše: Dejan Ognjanović

„DO BOLA!“

Aleksandar Damjanović, *Rastuća senka tame: Vivisekcija psiholoških motiva horora žanra u filmu i literaturi*, izdanje autora, Beograd, 2006.

Kome da čovek veruje u ova krizna vremena? Postoje li uopšte autoriteti čija stručnost nije pod upitom? I, još važnije, da li neko kontroliše „autoritete“?

Treba li, recimo, sumnjati u reči Darka Bajića, poznatog reditelja i profesora na FDU? U svojoj recenziji knjige *Rastuća senka tame* prof. Bajić piše: „Nikada do sada nisam pročitao izazovni-

je štivo koje (psihološki dedukujući) objašnjava kodekse žanra...“, i zaključuje: „I zato reditelji koji hoće da postanu bogovi ovu knjigu moraju pročitati i moraju joj verovati“.

Zar da ne verujemo drugom recenzentu ove knjige, Jovici Paviću, čije ime nije slavno kao Bajićevo, ali bi titule docenta i šefa katedre za glumu Fakulteta umetnosti u Prištini trebalo da nam ulivaju poverenje? On knjigu naziva „malim remek-delom u oblasti koja nije autorova primarna vokacija, ali je njegovim prethodnim delima, a ovim posebno, postala bespogovorno.“ Dr Pavić hvali i Damjanovićovo „vladanje alatima filmske umetnosti, njenim fenomenom i strukturom u najširem smislu“ i tvrdi da autor stiže „do granica do kojih mnogi filmski teoretičari nisu uspeali da stignu“. Tvrdi da se ova knjiga „nameće kao priručnik, literatura prvog izbora“, Pavić poentira: „Toplo preporučujem ovu knjigu i nastavnicima i studentima naših umetničkih fakulteta na kojima se studira iz oblasti filma, filmske produkcije i scenarija“.

Na žalost, knjiga *Rastuća senka tame* Aleksandra Damjanovića je remek-delo amaterizma, neznanja, proizvoljnosti i haosa koji studentima može biti od koristi jedino kao zabavnik čijim će se citatima smeјati na odmoru između predavanja.

Jezik je napregnut do pucanja nakaradnim tuđicama: zbivanja „emaniraju ambigvitom“ (10), svesnost je „derivirana“ (22), E. A. Po je „potpuno demoliran“ (!) smrću voljene žene (57), „eksploracija“ je *učevniji* izraz od istraživanja (73), „zec se dekompo-

verzalnu semiotičku signifikantnost) u kome dominira ili eksplicitno gotska atmosfera sa dijaboličnim kreacijama ne-bića satane (jer je ono uništivo i privremeno), preko svedenborgijanskih koncepcija o dvostrukoј virtuelnoj realnosti koja je s onu stranu Raja ili Pakla (ili obratno)...“ (str. 18)

Ili: Stiven King „nadmoćno koketira sa sposobnošću visceralne cerebralizacije homo sapiensa“ (47)

Štagod to značilo!

Kada pogledamo ovako loše baratanje jezikom, sa konfuзnim rečenicama i razmetljivim (a praznim) frazama, ne možemo a da ne pomislimo kako je *Srpski psiho* najzad dobio svog *Srpskog psihijatra*! Ali ono što se može oprostiti dvojici dvadesetogodišnjih hevimetala teže se može pojmiti kod jednog akademskog građanina!

Damjanović možda nije rođeni pisac, reći će neko, ali je ipak - stručnjak?

Za horor, za tematiku žanra, pa i za film uopšte, on to svakako nije. Već u prvoj rečenici svog dela on najvećeg horor pisca XX veka, Hauarda Lavkrafta, naziva „Haroldom“, a kasnije kuburi sa prezimenom, pa ga na str. 54 više puta naziva „Lovkroft“, dok na str. 58 u istom pasusu autor pominje i „Lavkrafta“ i „Lovkrofta“!

Autor romana *Psiho* se na strani 37 zove Ričard Bah, na strani 44 se razvija u Ričarda Bloha, ali u ispravni oblik, Robert Bloh, evoluirao tek na strani 84!

Vrhunac (ili dno) u moru materijalnih grešaka autor postiže kada film *Petak 13*. ne samo pripiše Džonu Karpenteru, nego ga i poistoveti sa *Noći veštica*, valjda verujući da je to jedan te isti film: „Petak 13 (*Halloween*) je najveći uspeh u njegovoj karijeri...“ (96), prosvetljuje nas dr Damjanović.

Pišući o jakim ženskim likovima u hororu, autor taj trend zapaža tek od *Umirene jagnjadi* (1991) i analizira niz drugorazrednih trilerova (ne horora!), a potpuno zanemaruje pravi početak pojave jakih žena u hororu, sa filmovima *Noć veštica* i *Osmi putnik* punih 13 godina ranije.

Damjanovićeva svest o vremenskom sledu i kulturnoj evoluciji toliko je maglovita da razlika od 13 godina za njega nije velika: On govori o „viktorijanskom“ stilu Bajrona (!), Šelija (!!) i Svifta (!!!) (59), za Stokerovog *Drakulu* tvrdi da je „nastao sredinom 19. veka“ (65) iako je roman objavljen 1897, a Ničeovu „estet-sku kritiku moderne umetnosti“ datira na početak XX veka (22) iako je sirota filozof umro 1900.

Njegovo neznanje o filmu pokazuje se kada, govoreći o filmovima Rodžera Kormanova, ustvrdi da „nas efektna upotreba kolor-tehnike vraća korenima ranog nemačkog ekspresionizma“ (43) - koji su ne samo bili crno-beli, nego su svoje glavne efekte bazirali na toj činjenici. On brka filmske termine „McGuffin“ i „whodunit“ (49), a analize filmova variraju. Nekad su na nivou osnovnoškolskog sastava (*Maska crvene smrti*) je „sa stilske i estetske aspekta lep za gledanje“, 43). Mnogo češće, usiljene su do tragikomičnih vrhunaca, recimo kada pokušava da nametne biblijsku dimenziju *Apokalipsi sada*, pa mu taj galimatijas kulminira u sumanutoј rečenici: „Put ka Meki kroz reku Stiks ispunjenu Hristovom krvlju“ (62), čiji neznački *eklektizam* uspeva da besmisleno *sjedini* islam, staru Grčku i hrišćanstvo.

Aleksandar Damjanović je knjigom *Rastuća senka tame* ispoljio nesposobnost preglednog i akademskog izlaganja građe: konfuзne misli u nepreglednim i apsurdnim rečenicama; poglavlja knjige poput nasumične nabacanih eseja bez nadovezivanja ili ja-

zira u kuhinji“ (79), nadmoćnija je „pervazivna snaga“ (89), uloga pola „postaje sve permeabilnija“ (92), uspeh nije ustoličio nego „tronizovao“ Karpentera, a neophodno je i da se „re-uspostavi“ (!) odnos sa našim telom (100). I tako do kraja, ko izdrži.

Rečenice su duge, glomazne, razgranate, sa rogozbatnim frazama koje ništa ne znače i sa intruzivnim (da stavimo i mi jednu tuđicu!) komentarima koji razbijaju misao:

„Egzegeza ovog žanra, bilo literarna ili filmska, eksponirana je ambijentom (koji nema toliko evolutivno vremensku koliko uni-

sne vodeće teze; ne postoje fusnote; što je još nepriključnije autoru ovog ranga, Damjanović proizvoljno navodi naslove filмова (npr. *Ralje*, a ne *Ajkula*).

Sjajan primer dajete studentima, prof. Damjanoviću! Da citiram iz recenzije Darka Bajića: „Ova knjiga je do bola!“

Možda, ipak, ne treba verovati baš svemu što nam profesori kažu, jer ovoliki amaterizam, neznanje, nepismenost, odsustvo opšte kulture, nepoznavanje filma i horor žanra zaista - bole! ■

¹ Sintagmu koju je devedesetih koristila neformalna unija antiratnih organizacija i nezavisnih medija u Srbiji, ne bi li označila svoje mesto u direktnom otporu Miloševićevom režimu, danas pretežno koriste novinari, teoretičari i analitičari bliski narodnjačkoј koaliciji. U njihovom jeziku, „Druga Srbija“ označava domaće izdajnike, neprijatelje srpstva, *petu kolonu* međunarodne zave-re protiv Srbije; marljivi medijski akteri uspeali su da vežu ovaj termin za stradanje Srba devedesetih, okončano bombardovanjem, kao i za fobije novog talasa viktimizacije, uslovljenog kosovskom statusnom dramom.

DVODELNI
MAJSTORSKI PEČAT

Pozorišna 2007, panorama

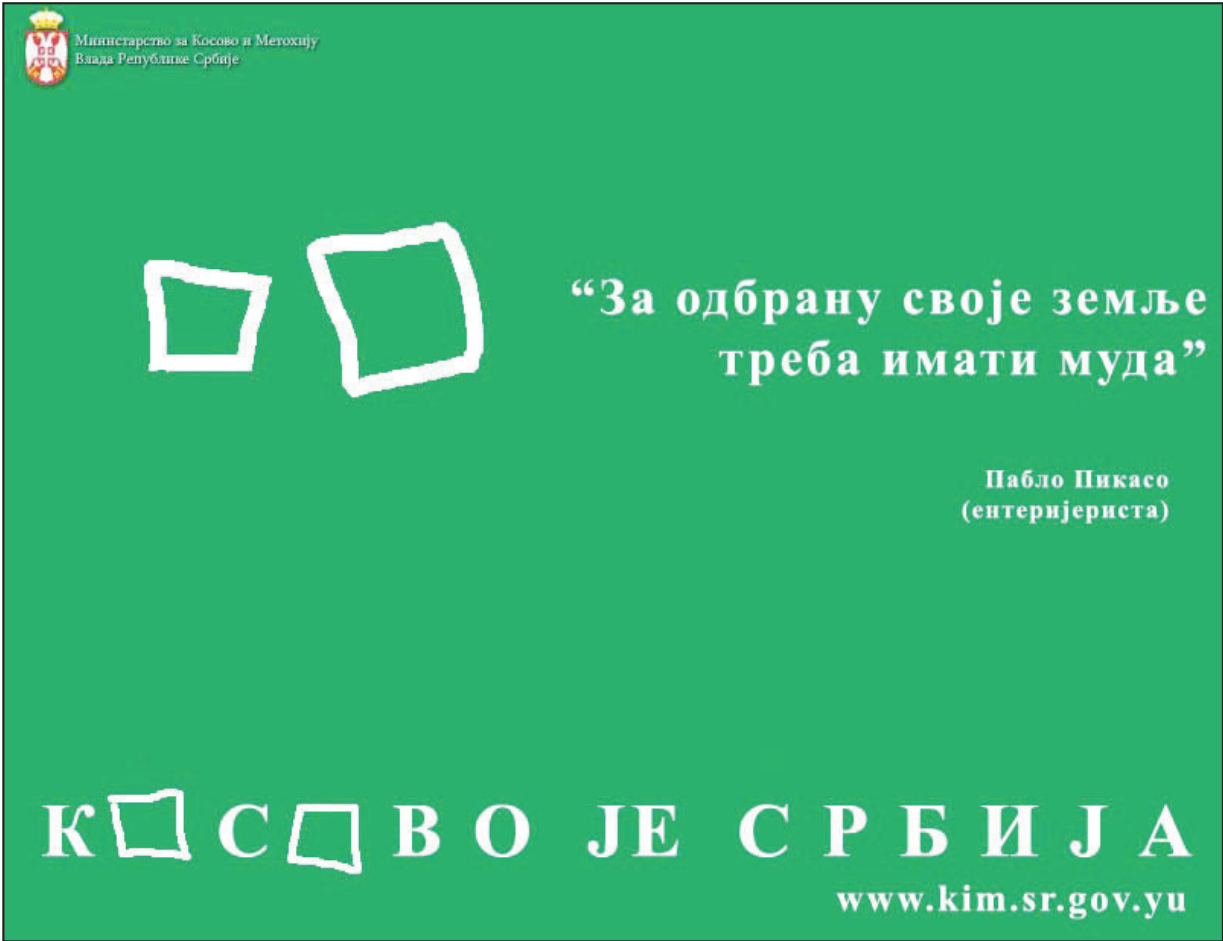
DEJAN MIJAČ

Pre svega, bila je to godina jednog novog reditelja, Dejana Mijača. Nije u pitanju neki novi reditelj sa istim imenom i prezimenom kao doajen našeg pozorišta, nego je reč o novoj fazi Dejana Mijača. Odlučivši da se bavi Biljanom Srbljanović i njenom vizijom Amerike, Mijač je osetio da je to ona realna dubina dramskog teksta koja je kod nas danas relevantna. Došao je do Biljanine dramske tragedije: *Skakavci, moj otac na službenom putu* i otkrio šta sve misli o starosti i praznini, o čoveku kao ništavnoj jedinki u borbi za trenutak ljubavi, čoveku koji tu bitku gubi, u porodici, u društvu, u sebi. Kada je jednom video da se dela savremenih autora nalaze tu oko nas i da ih samo treba otvoriti i pročitati, Mijač je kao iskusni scenski mag rešio da se pozabavi i novim otkrovenjem našeg pozorišta, Ugļješom Šajtinцем. Posle fascinantnog uspeha komada *Hadersfild* u JDP-u, koje je svoju praiizvedbu imalo u Hadersfildu u režiji Engleskinje Aleks Čizam, Mijač uzima drugo Šajtinćevo delo *Banat*. Stavља ga na repertoar istog pozorišta i bira, pazi čuda, sve same mlade glumce bez iskustva. Rešio je, dakle, da nam pošalje još jednu poruku o promašenom životu, o tragediji, ovog puta ne u porodici, ne u našoj ulici, nego o tragediji cele jedne zajednice, o korenima i evoluciji propasti Nemaca u Banatu za vreme i posle Drugog svetskog rata. Šajtinac nije napisao dramu o tome kako su komunisti-oslobodioci proterali lokalne Švabe, u čije će se kuće useliti nova populacija partizanskih porodica iz Like, Hercegovine, Crne Gore ili Dalmatinske Zagore. To je zapravo priča o opčinjenosti Nemaca, naročito mladih, Hitlerom i pobedama koje su se tom nakažnom lideru smešile od 1939. do 1944. godine. A onda su nastupile bolne scene raspleta i plaćanja dugova. Kroz laku igru mladih glumaca, ta otrežnjena Mijač je poređao kao na pozorišnoj tacni, ne bi li nas razbudio iz sna o veličini svog naroda, da na tragičnom nemačkom primeru shvatimo da su ti snovi o veličini kobni. No, očigledno, istina je bila preteška i prejaka, pa ni sva relaksirajuća veština Dejana Mijača nije uspela da privoli publiku da prihvati pruženu ruku opomene, nego je napustila predstavu toliko duboko ukopana u svoj san sa očitom željom da se ne probudi. Te tanak je tekst, te to smo sve već sto puta videli, te slabi su glumci, te loša je priča... A samo da su poslušali prvi udar groma kojim predstava počinje, taj snažan i otrežnjujući muzički akcent kompozitorke Isidore Žebeljan, samo da su tada prihvatili igru opomene, shvatili bi i možda se otreznili.

Mijač je na kraju godine, posle brojnih muka i peripetija, po tekstu sasvim nove Biljane Srbljanović iznedrio još jedno delo čudnog naslova: *Barbelo, o psima i o deci*. Svet se gorko promenio i ostavio nas da verujemo još samo psima i deci, ako i to nije već istrošeno. Nastao je još jedan Mijačev pokušaj da nas urazumi i to blago i preblago, da se ne uplašimo i ne odletimo u vazduh od tragičnog osećanja koji je Biljana Srbljanović inicirala u ovoj tragediji. Lakoća i mekoća Mijačeve režije vodila je gledaoca kroz mračne hodnike poražene duše jednog sveta, bez snage da se menja. Slike ljubavi koje se javljaju na zgarištima smrti u ovoj takoreći porodičnoj priči, izniču kao kulise iz praznog dekora kosmičke barke ili kao iz kitovog trbuha neočekivani povratnici, Jona ili, niko drugi do - Pinokio.

EGON SAVIN

Pored Mijača, najveći uspeh 2007. godine postigao je Egon Savin. Pronašao je našeg nepresušnog Nušića i dao se na analizu jedne melodramice *Tako je moralo biti*, o časti i rasprodaji te časti u građanskoj porodici, sve u maniru koji je Jonesko proslavio - leš u plakaru. Taj leš je u ovom slučaju kockarski dug mladog službenika nekog ministarstva, ali taj leš je i prevara koja sledi da bi se dug isplatio. Zavrzlame koje nastaju u ovom kolopletu okolnosti osvetljavaju naše i koje god drugo društvo. Samo je stil igre spasio Egona Savina od Mijačeve sudbine odbačenog proroka pošto se publika zaljubila u onaj deo komada koji tera na sentimentalni plač. No, nažalost, put proroka koji u svom selu nikome nije mio, nije ni Egon Savin mogao da izbegne svojom drugom velikom predstavom, *Čejf*, sarajevskog autora Mirze Fehimovića. Delo je nastalo tako što je sarajevski pozorišni festival MESS raspisao konkurs za novo dramsko delo zajedno sa Beogradskim dramskim pozorištem, koje je produciralo nagrađenu dramu *Čejf*. Reč je o komadu o Sarajevu pod

bombama i on predstavlja jedan mogući pokušaj pozorišnog pomirenja Sarajeva i Beograda. No, ne lezi vraže, sarajevski autor je došao na beogradsku premijeru, bio dočekan ovacijama velikog dela publike, ali potmulu nacionalizam počeo je odmah da zanoveta: te, slušaj ti tog jezika, otkud te teme baš mi da pokrećemo, te, šta toliko kukaju nad tim Sarajevom, a gde su stradali srpski civili... A u *Čejfu* Mirze Fehimovića govori se iskreno o dva dela jedne sarajevske porodice: o jednoj sestri koja je sa mužem Srbinom otišla iz bombardovanog Sarajeva u London da se po drugi put porodi, koja je izgubila pa usvojila devojčicu, i o drugoj sestri koja je ostala i promenila mnoge svoje stavove iz vremena *bratstva i jedinstva*. Susret i razlaz te dve sestre, Sarajke, koje je istorija razdvojila, priča je koja je ispričana potanko i iskreno, a njeni naratori bili su odlični beogradski glumci i tri lutke dece, jedno iz Sarajeva i drugo dvoje iz belog sveta, koja se nalaze i pokušavaju da operu ono što su odrasli zaprljali. U susretu i ljubavi dece-lutaka pojavljuje se jedina vedra iskra koja obasjava ovaj crni susret dva izgubljena sveta. Egon Savin nije dobio stvarnu satisfakciju za svoje delo ni u Sarajevu, gde je imao drugu premijeru na kraju festivala MESS. I tamo se našlo dovoljno onih koji su uvređeni načinom kako je prikazan ovaj pa onaj lik, kako je protumačena ova pa ona scenska situacija. I naravno, odlaganje diskursa pomirenja bilo je neizbežno, jer to je bio komad o pokušaju praštanja, o jednoj biljci koja ovde kod nas izgleda uopšte ne raste.

RESTO: POKUŠAJI I FESTIVALI

Atelje 212 osmelilo se da prošle godine stavi na repertoar dve predstave koje su već igrane u Beogradu, jedna u JDP-u, *Putujuće pozorište Šopalović* Ljubomira Simovića, a drugo na sceni samog Ateljea, *Uloga moje porodice u svetskoj revoluciji* Bore Ćosića. Oba dela su kapitalna i na neki način su obeležila svako svoje vreme: *Uloga moje porodice* u režiji Mucija Draškića rane sedamdesete, a *Putujuće pozorište Šopalović* u režiji Dejana Mijača obeležilo je osamdesete godine prošloga veka. Sa teretom takvog očekivanja bilo je teško zamisliti šta će mladi slovenački reditelj Tomi Janežič, koji je sa Ljubom Tadićem već napravio kapitalnog *Kralja Lira* u Ateljeu, uspeti novo da nađe u Simovićevoj drami. Takođe je bilo pitanja šta će naći Dušan Jovanović, opet iz Ljubljane, da nam prikaže o beogradskoj porodici Bore Ćosića pre, za vreme i posle Drugog svetskog rata? Srećom, uspelo je. Naročito je upečatljivo ispalo *Putujuće pozorište Šopalović*, postavljeno u svet naših novih tragičnih asocijacija. Pozorišni izraz koji je Janežič promovisao bio je autentičan i otvoren, tako da je na sceni „radilo sve“. I scenski kostimi kao rekvizita, i dekor koga nema, i tekst i namere teksta. *Uloga moje porodice* na samom kraju godine osvežila je pre svega pozorišno iskustvo Ateljea 212, gde se videlo da postoje nove i sveže glumačke snage spremne na brzu pozorišnu paljbu iz svih oružja - gegom, mimikom, brzim ritmom igre, lakim govornim kalamburom...

*

I ove godine bilo je Sterijino pozorje, bio je i Bitef, ali sve bi to ostalo samo kao

naznaka nekih snova o pozorištu da se nije na Brionima desila jedna odlična histrionska dogodovština, usred leta kad joj vreme nije i ne toliko zabavna koliko je mogla biti. Jedna tragedija po Miroslavu Krleži - *Pijana novembarska noć 1918*, u izvođenju teatra ULISYS i u režiji Lenke Udovički. Ovo je bio apsolutni hit i hrvatske scene i beogradskog Bitefa, gde je delu dodeljena nagrada publike. A na Brionima, predstave, svih deset, gledalo je po šest stotina ljudi za veče, u tvrđavi pod otvorenim nebom, gledalo, mislilo i duboko saosećalo sa patnjom nastalom raspadom jugoslovenske države, čije prvo rođenje tematizuje Krležin esej, potom i ova predstava. Glavni heroj predstave bio je Ivo Štivilčić, mag skladne i spretne reči. On je od Krležinih rečenica sklopio dijaloge autentične istraživačke proze. Snaga *Pijane noći*, koja se bavi odnosima Srba i Hrvata u XX veku, bila je u njenom poštenom odnosu prema uzrocima i posledicama istorijskih događaja, te prema krivici svih učesnika. Tačno onako kako je to sugerisao Krleža ■

Shvativši da se od pisanja neće ‘leba najesti, redakcija Betona je otvorila restoran „Kod večite slanine“ u nameri da ugosti sve ljude koji više vole maslac od topova. Služimo sledeća jela i pića:

- prazna čorba „Čekajući dodoa“
- čorba od utopljene skuše
- svinjska glava „U potrazi za izgubljenim temenom“
- krvavica „Buđenje arterije“
- teleći mozak „Na rubu pameti“
- hobotnica za Borisa Davidovića
- teško svarljiva mandža od grandža
- čevapčić a la Ugričić
- koka Kolakovski
- ljutenica na Flosi
- kramambuli Moni de Buli
- čvarak bez svojstava
- Ričard Rorti u doboš torti
- lenja pita Oblomov
- deverika Džong
- sex on the Lubič
- frapendiks
- čelava čevapčica
- morski raci a la Taško Načić
- Huan Mirođija
- pita activa
- Klope de Vega
- Bog te pita
- divljač u srcu
- žežen-pljeska Ežena Joneska
- mozak u pantalonama
- popara za tri groša
- šnicla lovač. a la Mirko Kovač
- oslić a la Bora Ćosić
- sarma od armiranog Bretona
- rokenrol-viršla
- šest baklava Šestova Lava

- kuvar i Pekiše
- Perl Bakalar
- šnenokle a la Sofokle
- palenta od mladog talenta
- buka i urnebes
- Hlebnjikov na belom hlebu
- Buda od labuda
- garnirani jadi
- kriška Krišne
- Muhamedovača
- kus-kus a la Isus
- pohovana jetra svetog Petra
- posna salama Dalaj lama
- Budenbrokoli
- sveti Pavle sa pavlakom
- Jevandelje sa zeljem
- divljač a la Oskar Vajld
- kiflice sa ožiljkom
- Sladimir Kajmakovski
- Filip Čvarkin
- best celer
- punch’s not dead
- česnica Vladan Desnica
- ajvar de Kampuš
- Manon Leskovačka mučkalica
- Slobodan Šunkovski
- štrudle s Makom
- krkadon Delillo
- kunst sa šljivama
- hleb sa ruzmarinom
- Cvetajevom
- kupus in fabula
- Tomas Sterns Eliot nes
- juha od Đule Juhasa
- pileća juhahaha
- biće i jezik u saftu
- Šekspir mint bombone

VREME SMRTI I RAZONODE

Piše: Tomislav Marković

U KREKETU S MINISTROM

Umeće ljubavi

Ministar ima debelu proviziju i debeljuškastu ženu. Samo nek' je izdašno, nek' se ima kad mu se može. Bolje da ljulja nego da žulja, bolje da ostaje u njegovom buđelaru nego da nedostaje u državnoj kasi. Gospođa supruga živi u strahu koji je donela u miraz. Ako ne pomazi ministarsku batinu, mogla bi dobiti batine. Jednina je bolja od množine koliko konj od magarca, to narod najbolje zna. Žena možda i nije probuđeni deo naroda, ali je njegov najizdržljiviji deo. Pa ko bi drugi podneo tolike udarce ispod pojasa kojima je muž svakodnevno nagrađuje za vernost? Ženina dužnost je da služi ministru svojim telom, kao što mu građani služe svojim novcem. Svako daje ono što ima, osim onih koji imaju sve. Oni znaju da je blaženije davati po pički, nego primati po njušci. Znanje je moć u erekciji. Imati ili biti nije nikakva dilema kad imaš koga da biješ. To nije sadizam ili nikadizam, to je posednička strast u ogoljenom obliku. Uostalom, zašto bismo kupovali igračku ako ne smemo da joj radimo sve što nam padne na pamet? A ministar je radoznao kao dete, pa svako malo gura svog nabreklog kiklopa u poslušno telo da vidi šta je unutra. U predigri gospođa ministarka uvek popije batine, ali to je samo aperitiv pred glavno jelo. Žena je zadovoljna i ne ropće, jer bi muž mogao i da je rastavi na delove kao što rastura neprijateljske vojnike u kompjuterskoj igrici. Ženu koju smo stekli poštenim radom uvek treba konzumirati u ogoljenom stanju. Tako piše u deklaraciji i dekalogu. Ministra boli svaki šamar koji opali ženi, ali on čuti, bije i trpi jer dobro zna da nema ljubavi bez patnje i bola. Negde duboko u njemu krije se nežna, pesnička duša osetljiva na tuđe jade. Nije više mogao da gleda ljudsku nesreću, pa je ušao u politiku, silovito i bez pitanja, kao što ulazi u ženu. Ministar je znameniti kolekcionar glasova koje dobija od građana pritiskajući ih agresivnom medijskom kampanjom. Sreća je da ministar ima pozamašnu telesinu, pa na ženu ne mora da vrši medijski pritisak da bi se oglasila.

Ona ima pravo glasa samo kad vrišti od zadovoljstva što će ministar u nju deponovati svoj otpad. To je njegovo najveće blago, to seme koje ako ne umre mnogo roda rodi. Teška srca se rastaje sa svojim izlučevinama. Tuga rastanka se oglašava iz ministrove mešine arijom ustrep-talih creva. Od te tugovanke bi i slepo crevo progledalo, i suzu pustilo. Kada se pošteno isprazni od nagomilanog viška vrednosti, ministar pada u blaženu otupelost, stanje idealno za obavljanje državičkih poslova. Ženi je mesto u kuhinji, a ministru je mesto u ženi. Takva je podela rada, još od pamтивека koji pamte samo najumnije akademske glave. Žena se ne žali na svoj ropski položaj, pa ona je robinja ljubavi! Ko bi mogao da joj zameri na pokornosti, najvećoj među hrišćanskim vrlinama? Da se ne lažemo, ona je pošteno plaćena za svoj rad, kako oralni tako i manualni, kako vaginalni tako i kulinarski. Ministar je velikodušno obasipa poklonima, mrvicama sa svoje trepeze. Kao što zna šta je dobro za narod, zna i šta je dobro za ženu, taj veličanstveni spoj sjebane duše i jebozovnog tela koji je konstruisao Tvorac lično. Svoju omiljenu igračku ministar pakuje u ambalažu od vizona da bi imala čime da se šepuri pred prijateljicama koje su imale manje sreće na berzi seksualnih pomagala. Ona je ustreptala od radosti, poput vibrirajućeg prstena, dok ispija kapučino sa lutkama na naduvavanje. Zašto bi se žalila na svoj život kad ga je dobila besplatno? Pa i modrice manje bole kad ih previjaš brendiranom odećom koja se reklamira u lifestyle magazinima. Zašto bismo gundali protiv poretka stvari kada smo okruženi tako lepim i skupim stvarima? Tamo gde nema mesta nezadovoljstvu, stvari nikada neće doći na svoje mesto. Ali to nas ne brine sve dok su stvari u našem vlasništvu, baš kao što i mi imamo nekog svog. Nekog ko zadovoljava sve naše potrebe stečene u osnovnoj ćeliji društva, na kursu za očuvanje tradicionalnih vrednosti koji počinje još u kolevcu. Kad mi otvore oči, bolje vidim: ima li veće sreće na zemlji nego provesti život u kavezu sa zlatnim rešetkama? ■

Za svaku srpsku kuću **KAPITALNI ŠPIL** preporučuju svim srcem Andreja Mladenović i Dejan Mihajlov

BLOK BR. V

www.kosmoplovci.net

Karta srpskog spasa (6)

Uputstvo za upotrebu: isecite kartu po cik-cik linijama, a zatim je zalepite na fiasu domaće rakije. Tako brendiranu fiasku vratite u mini-bar koji će vam od sada služiti kao oltar pred kojim ćete se moliti Bogu Boemije. Molitvu praktikujte samo kad vam se voda popne do grla: u trenucima apstinencijalne ili stvaralačke krize, strmoglavog pada u kockarske dugove ili u slučaju propasti srpstva. Za pričešće Branom pripremate se strojim postom na vodki. Švercom osveštanog oružja preko Matice iseljenika i blagosiljanjem haških mučenika. Svakodnevno sjedinjavanje sa božanstvom u svetlo tajni evharistije pomoći će vam da se obožite i oraspoložite. Ako ste istinski vernik, doživljete ekstazu i ukazaće vam se mistične vizije: beli miševi, ružičasti slonovi, mravi pod kožom, srpska posta i bedž sa likom Vojislava Šešelja. Kontraindikacije: prekomerno pričešćivanje Branom izaziva hronični patriotizam, metanol-slepiću za tuđe žrtve, atrofiju savesti, pseudo-disidenstvo, metastaze pohlepe i ubrzani rast slobodnih radikala.

BULEVAR ZVEZDA

Piše: Redakcija **Betona**

STIPČEVIĆ, NIKŠA

STIPČEVIĆ, Nikša (Split, 14. avgust 1929), romanista, memorandista, akademi(k)sta. Nacionalni funkcioner. Pobornik teze da je uvek bolje biti na strani jačega. U *ozbiljne* akademске vode ugazio je levicom, odbranivši 1965. doktorsku disertaciju pod naslovom „Književni pogledi Antonija Gramšija“, da bi potom nastavio desnicom, kao satelit ćosićevskih *disidentskih* ideja. Svoju karijeru je razvijao na više frontova, počev od Instituta za srpski jezik SANU, preko Filološkog fakulteta u Beogradu (odsek za italijanistiku), te Srpske književne zadruge (od 1965) i SANU (dopisni član od 1983, redovni od 1994). Događaj je zadužbina i upravnih odbora (Ive Andrića, društva „Dante Aligijeri“, Smiljanićeve Akademije „Ivo Andrić“, Matice srpske, RTS-a i dr.). Kao tobožnji gramšijevac, dvaput je nagrađivan italijanskim odlikovanjima tokom sedamdesetih. Osamdesetih godina se istakao kao član *memorandumske grupe* u okviru SANU, na čijim ideološkim pozicijama se nalazi i danas. Od 1987. do 1991. bio je dekan Filološkog fakulteta u Beogradu, a nakon tog perioda direktor Biblioteke SANU. Tokom perioda 1992/1993, tadašnji predsednik SRJ Dobrica Ćosić ga je angažovao kao specijalnog izaslanika u Rimu. Zvanično je penzionisan 1994, ali njegove aktivnosti su se nakon tog datuma samo pojačale. Bio je potpisnik prve i druge deklaracije kojima su *srpski intelektualci* podržali Radovana Karadžića nakon podizanja optužnice protiv njega u Haškom tribunalu. Kao direktor Biblioteke SANU insistira na njenoj apsolutnoj autonomiji, zbog čega je ta institucija ostala izvan procesa modernizacije i umrežavanja. Kao njen direktor, lično je odgovoran za devastiranje legata Danila Kiša. Stoga ostaje nelagodnost nakon izjave akademika Stipčevića da će i zaostavštinu Marka Ristića isto tako *dostojno čuvati*, kao i da se *Akademija u međuvremenu promenila* te da više *nije suprotstavljena modernim strujanjima u kulturi*. Stipčević uživa status poznavaoa italijanske kulture i privrženog tumača narodnjačke linije srpske književnosti u rasponu od Vuka Karadžića do Dobrice Ćosića, Milosava Tešića i Rajka Petrova Noga. Za njegov stil, Novica Petković kaže da je *starinski i patiniran*. Od istoričara, veoma ceni dela Vasilija Krestića, za čije knjige (*Znameniti Srbi o Hrvatima; Genocidom do velike Hrvatske*) kaže da su *lekovite i otrežnjujuće*, porinute u *brazdu kritičke historiografije*. U vreme izbora novog predsednika SANU (2003) bio je na gubitničkoj strani Dejana Medakovića, da bi se četiri godine potom svrstao na stranu Nikole Hajdina, izneverivši svog istomišljenika Krestića. Sa dolaskom Vojislava Koštunice na mesto premijera, reaktiviran je uticaj konzervativnog jezgra SANU, pa je Stipčević ubrzo bio predložen za ambasadora u Vatikanu, odakle je, međutim, stigao negativan odgovor. Za utehu, Stipčević je imenovan za predsednika Upravnog odbora RTS-a. Uticaj ideja, čiji je reprezent akademik Stipčević, može se lako uočiti u populističkoj uređivačkoj politici Javnog servisa Srbije. Uticaj *naučne misli* Nikše Stipčevića (*Usmeno; Učitavanja; Poređenja*) na tokove srpske kulture je sasvim neznan. Akademik Stipčević je, međutim, nezamenljiv u sprovođenju politike koja je zacrtana u Memorandumu SANU, dokumentu koji je on jednom prilikom okvalifikovao kao *povelju* „ljudskih prava koja je obezbedila demokratski razvoj srpskog društva, izvukavši ga iz višedecenijske političke apatije“ ■